

UDK 808-55
Boris Markov
Skopje

O PRISLOVIH Z ORODNIŠKIM OBRAZILOM V SODOBNIH SLOVANSKIH JEZIKIH

Prislovi z orodniškim obrazilom v vseh sodobnih slovanskih jezikih; le-ti se med seboj ločijo tako po razširjenosti kakor po obliku končnic orodnika ali katerega drugega sklona. Najbolj dosledna razmejitve osnov, značilnih za staroslovanski jezik, pa tudi mera razširjenosti danega tipa prislovov je vidna v vzhodnoslovanskih jezikih.

Adverbs with instrumental suffix (instrumental case ending) are found in all modern Slavic languages, but the languages differ in the range as well as form of the instrumental (or any other case) ending. The most consistent delimitation of stems (characteristic of Old Slavic) as well as degree of expansion of a given type of adverb is discernible in East Slavic languages.

Prislovi (oz. prisl. zveze), tvorjeni s posameznimi končniškimi obrazili – brez predloga ali s predlogom –, so v večji ali manjši meri znani vsem slovanskim jezikom, vendar pa je razprostranjenost in rodnost teh ali onih sklonskih obrazil v posameznih jezikih močno različna. Celo pri istih primerih so v različnih slovanskih jezikih v rabi različna sklonska obrazila ali različne končnice orodnika v vlogi prislova.

V naši razpravi so predmet raziskave prislovi z orodniškim obrazilom – brez predloga in s predlogom. Kakor je znano, je stara cerkvena slovanščina orodniška obrazila strogo razločevala glede na nekdanje osnove, npr. *-ъть* (*-ьть*), *-ој* (*-ejq*), *ъј*, *-ома* (*-ema*), *-ами*, *-ы*. Nasledniki teh obrazil so pustili svojo sled, v večji ali manjši meri, tudi v prislovih, le da je v večini slovanskih jezikov prevladal le po eden. Delitev slovanskih jezikov na tri znane skupine je v precejšnji meri upravičena tudi glede obrazil orodnika v vlogi prislova, zato bo naš pregled omenjenih obrazil šel po poti sedanjih treh jezikovnih skupin.

Vzhodnoslovanski jeziki

Za te jezike ni značilno le to, da so v njih prislovi z orodniškim obrazilom zelo razprostranjeni in tvorni, temveč tudi to, da so razlike med nekdanjimi osnovami najbolj dosledno ohranjene. Popolnega ujemanja glede razprostranjenosti in rodnosti tega tipa prislovov pa med tremi vzhodnoslovanskimi jeziki vendarle ni.

Ruščina. Samemu tipu prislovov z orodniškim obrazilom posvečajo slovnice ruskega jezika navadno dosti pozornosti, npr.: »Med prislovi, ki so tvorjeni iz brezpredložnih odvisnih sklonov samostalnikov, predstavljajo najobširnejšo skupino prislovi, ki izvirajo iz orodnika ednine. Ta tvorbeni tip je živ. Orodnik samostalnikov je sposoben preiti v prislov, ker so mu lastni lastnostno-okolnostni odtenki prislovov, ki kažejo na čas, kraj, način ali vrsto dejanja... Za tvorjenje prislovov iz samostalniških oblik v orodniku množine pa imamo le posamezne primere: *verhami* (star.), *vremenami*, *saženkami* (plyt'), *časami*.«¹

¹ Grammatika russkogo jazyka I, AN SSSR, Moskva, 1960, str. 618.

O razprostranjenosti prislovov z orodniškim obrazilom lahko sodimo po naslednjih primerih, tvorjenih iz samostalnih, pridevniških, glagolskih in drugih osnov: *dnem* (stsl. *дньомъ*) 'podnevi' (prim. ukr. *vdenъ*), *nočju* 'ponoči', *letom* 'poleti', *zimoj* 'pozimi', *vesnoj* 'spomladí', *osen'ju* 'jeseni' Pr, *utrom* 'zjutraj', *večerom* 'zvečer', *poroj* 'včasih' K; ali: *zamužem* 'omožena' Pr, *begom* 'v polnem teku, diru', *bokom* 'strani, v stran' Pr, *verhom* 'do vrha poln, zvrhoma; zgoraj' Pr, *darom* 'zastonj', *dybom* 'pokonci', *krugom* '1. okoli, okrog; 2. popolnoma' Pr, *ničkom* 'na obraz' Pr, *ogulom* 'splošno, vse po vrsti' Pr, *osobnjakom* 'sam zase, samotno', *peškom* 'peš' K, *posredstvom* 's pomočjo' Pr, *proezdom* 'mimogrede', *mimohodom*, *porjadkom*, *razom* 'naenkrat, nenadoma' Pr, *rijadom* 'vštric', *sledom* 'tik za petami', *svetom* 'z eno besedo, torej', *tolkom* 'jasno, razumljivo, razumno', *časom* 'včasih', *šagom* 'korakoma', *šepotom* 'šepetaje'; ali: *bosikom* 'bos' S, *golyšom* (*nagišom*) 'popolnoma nag -a' Pr, *celikom* (celij) 'popolnoma, v celoti' Pr; ali: *večerkom*, *utrečkom*, *bočkom*, *osobnjačkom*, *rijadkom*, *rjadiškom*, *tiškom* 'potihoma'; ali: *kuvyrkom* (*kuvyrkat'sja*), *molčkom*, *polzkom*, *tajkom*, *torčkom*, *šepetkom*; ali: *včetverom*, *vpjaterom*, *všesterom*, *vdevjaterom*, *vdesjaterom*; ali: *volej-nevolej* 'hočeš-nočeš' Pr, *siloj* 'siloma', *ukradkoj* 'kradoma, skrivaj' Pr, *opromet'ju* 'naglo, na vrat na nos', *oščup'ju* 'tipaje' Pr, *polnost'ju* 'popolnoma' K, *ryscou* 'v lahnem drncu' Pr, *čast'ju* 'deloma' Pr.

Precejšnje število prislovov z orodniškim obrazilom, tvorjenih iz različnih osnov, pa tudi novejše tvorbe tipa *avansom* (»nareč. v kačestve avansa; vperēd, zaranee. *Polučit' avansom...*« O) potrjujejo, da je omenjeno obrazilo prislovov v ruščini živo in rodno.

Ukrajinščina. Zanjo je značilno, da je v prislovih ohranila nadaljevalce skoraj vseh končnic orodnika ed., dv. in mn., prim.: *-om* in redko *-em* (stsl. *-ъть*, *-ьть*), *-oji* ali *-aju*, *-ju* (stsl. *-ојо*, *-ејо*, *-ијо*); *-oma*, *-ma*; *-i* (stsl. *-ы*), *-ами*. Prislovi s temi obrazili so najpogosteje tvorjeni iz samostalnikov, redkeje pa iz pridevnikov ali iz glagolske osnove, prim.: "... od orodnika ed.: *nyškom*, *myttju*, *zarazom*, *vystrybom*, *cilkom*, *slidom*, *bigom*, *žužmom*, *djurkom*, *litom*, *rankom*, *zymoju*; od orodnika mn.: *časamy*, *miscjamy*; prim. še *dnjamy* (*na dnjah*); od arhaične oblike orodnika mn.: *verhy*, *pišky*, *račky*... Od glagolskih osnov: a) s pomočjo raznih pripon: *movčky*, *pošešky*, *napomocky*, *gopky*...; b) s pomočjo končnice *-ma* (*-oma*), ki jo je imela stara oblika orodnika dv.: *syd'ma*, *darma*, *žartoma*, *kradkoma*..."²

Podobno kot v ruščini je obravnavani tip prislovov precej razširjen tudi v ukrajinščini. Vendar niso redki primeri, zlasti s pomenom časa, ki so tvorjeni z obrazili iz drugih sklonskih končnic ali pa gre sploh za drug tip prislovov. Rusko-ukrajinski slovar v redakciji Kalinoviča omenja, na primer, naslednje prislove: *vden'* 'podnevi', *vnoči* 'ponoči', *litom*, *vlitku* 'poleti', *vzimku* 'pozimi', *navesni* 'spomladí', *voseny* 'jeseni', *vranci*, *rankom* 'zjutraj', *rano vranci* 'zgodaj zjutraj', *večeri* 'zvečer'; ali: *gurtom* 'v celoti, vsevprek', *dybom*, *dyba*, *storč* 'pokonci', *darom*, *daremno*, *marno* 'zaman, zastonj', *licem do zemli*, *dolilic'*, *nyc'ma*, *nyc'* 'z obrazom navzdol, na trebuhu', *porjad*, *rijadom*, *poruč*, *blyz'ko* 'zraven'; ali: *rijadkom*,

² M. A. Žovtobrjuh, B. M. Kulik, Kurs sučasnoj ukrajinskoj literaturnoj movy I, Kyjiv, 1959, str. 301 in 303.

rjadočkom 'vštric', *projizdom* 'spotoma', *ryssju*, *klusom*, *klusa* 'v drncu, v teku', *sylomic*', *syloju* 'po sili', *slidom*, *slidkom* 'tik za petami', *pošepky* 'šepejaje', *zamužem*, *zamižju* 'omožena', *voleju-nevoleju*, *hoč-ne-hoč*, *mymovoli*, *mymohit*' 'hočeš nočeš'; *cilkom* 'v celoti, popolnoma', *goljaka*, *gol'cem* 'nag'; *krugom*, *naokolo*, *dovkola* 'okoli', *časom*, *inkoly*, *inodi*, *dekoly* 'včasih', *popovzom*, *plazom*, *račky* 'po vseh štirih', *movčky*, *nyškom*, *tyškom-nyškom* 'molče'; ali: *klub-kom* 'strmoglavo', *hodoju*, *povil'nymy krokamy* 'korakoma'; ali: *okremo*, *osibno* 'sam zase, samotno', *mimohid'*, *miž inšym*, *pobižno* 'mimogrede', *duže*, *duže-taky*, *dobre*, *dobre-taky*, *čymalo*; *jak slid* 'kakor se spodobi, pošteno'; *za dopomogoju čogo*, *čerez ščo* 's pomočjo' ipd.

Iz navedenih zgledov se vidi, da ukrainščina hrani nekatera arhaična obrazila orodnika, hkrati pa so možna tudi obrazila drugih sklonov, zaradi česar se ne ujema z ruščino. Ne glede na to pa vendarle drži, da je ta tip prislovov v ukrainščini prav tako razširjen in v splošnem roden.

Beloruščina. Zanje so značilna obrazila iz končnic orodnika *-om* (*-am*), *-aju* in redko *-ami*. Podobno kot v ukrainščini je v nekaterih primerih možna vzporedna raba z drugim izsklonskim obrazilom (tož.) ali pa drug tip prislovov. Sem spadajo primeri kot *udzen'*, *dnjom* KKG 'podnevi', *unačy*, *unočy*, *nočču* 'ponoči', *uletku*, *letam* 'poleti', *zimoju* 'pozimi', *uvesnu*, *vjasnoj*, *vjasnoju* KKG 'spomladi', *uvosen'*, *vosennju* 'jeseni', *ranicaj*, *ranicoj*, *rankam* 'zjutraj', *časam*, *časami* 'včasih', *sledam*, *usled* KKG 'tik za petami', *šěptam* 'šepejaje'; ali: *begma* 'v diru', *darma* KKG 'zastonj', *krugom*, *navokal*, *vakol*, *naukola*, *naukol* KKG 'okoli, okrog'; prim. še: *zamužam* KKG 'omožena', *silaju*, *silkom*, *gvaltam* 'po sili, siloma', *stupoju*, *krokam* 'korakoma', *ryssju* 'v drncu'; *calkam* 'popolnoma'; *vob-mackam* 'tipaje, na slepo'; ali: "... *bjagom*, *vjarhom*, *verham*, *avansam*, *mescam*, *bokam-skokam*".³

Kakor je videti, so prislovi z orodniškim obrazilom precej razširjeni tudi v beloruščini. V primerjavi z ruščino in zlasti z ukrainščino za beloruski jezik niso značilni primeri z arhaičnimi obrazili orodnika množine in dvojine, prim. rus. *verhami*, *vremenami*, *saženkami*, ali ukr. *časamy*, *miscjamy*; *verhy*, *pišky*, *račky*; *syd'ma*, *darma*, *žartoma*, *krad'koma* ipd. Vse to kaže, med drugim, da so prislovi z orodniškim obrazilom v beloruščini, ruščini in ukrainščini odraženi na specifičen način.

Zahodnoslovanski jeziki

Vsem jezikom te skupine je skupno, da so druga sklonska obrazila v vlogi prislova navadno bolj pogosta kakor orodniško obrazilo.

Prislovi z obrazilom orodnika imajo v teh jezikih naslednje posebnosti.

Poljščina. Razlika med končnicami *-ъть* (-*ьть*) in *-ој* (-*ej*), *-ѣј* je v poljščini ohranjena, pogosto pa je uporabljeno tudi obrazilo katerega drugega sklona (daj., rod., tož.), navadno s predlogom, ali pa so se uveljavili sploh drugi tipi prislovov. V poljščini je stanje obravnavane vrste prislovov naslednje: *dnem*, *w dzień* 'podnevi', *nocą*, *nocami*, *po nocy*, *w nocy* 'ponoči', *latem*, *w lecie* 'poleti',

³ N. I. Gurski, M. G. Bulahau, M. C. Marčanka, Belaruskaja mova I, Minsk, 1955, str. 288.

zimą, w zimie 'pozimi', wiosną, na wiosnę 'spomladi', jesienią, na jesień 'jeseni'; rano, zrana 'zjutraj', toda weczorem 'zvečer', cwałem, pędem 'v diru', bokiem 's strani', hurtem 'vsevprek', szeptem 'šepetaje', sztorcem 'pokonci'; siłą, gwałtem, przemocą 'po sili'; ali: migiem, w mgnieniu oka 'v trenutku', po omacku, omackiem 'tipaje', przejazdem, w przejeździe 'spotoma', wraz, razem, obok, w rząd 'vštric, zraven', dzięki (czemuś), przy pomocy (czegoś), za pośrednictwem 's pomočjo'; ali: konno, wierzchem 'na konju jahaje', pieszo, piechotą 'peš', pędem, szybko 'nagło', spętna, w całości, zupełnie, w zupełności, całkiem, całkowicie 'popolnoma', ukradkiem, po kryjomu, (po)tajemnie, chyłkiem 'skrjav'; słowem, krótko mówiąc 'z eno besedo'; ali: wkoło, wokoło, naokoło, dokola 'okoli, okrog', od razu, na raz 'naenkrat', w ślad 'po sledi', po części, częściowo 'deloma', gęsiego 'v gosjem redu', darmo, zadarmo, bezpłatnie 'zastonj', (być zamęzną 'biti omožena'), osobno, samotnie 'sam zase, samotno', porządnie, należycie 'močno, poštено, goto, nago 'nag', petzając 'po vseh štirih', chcąc niechcąc 'hočeš nočeš ipd.

Navedeni primeri kažejo, da so orodniška obrazila v vlogi prislova v poljščini precej razširjena, vendar še daleč ne tako kot v ruščini. Čeprav je razlika med nekdanjimi or. končnicami *-ťmь, -ťmь* in *-ajq* (-ejq), *-bjq* ohranjena, je vendar pogostejši odraz *-iem*; le-ta je v obliki *-kiem* podprt tudi s pridevniško in glagolsko podstavo, kot npr. *całkiem* (*caty*), *chyłkiem*, *milczkiem*, *ukradkiem* ipd.

Z druge strani je treba omeniti tudi to, da poprislovjanje v nekaterih primerih ni končano ali motivirano: »Na splošno vzeto izsamostalniški prislovi s sinhronega stališča pravzaprav niso tvorbe (formacije): kajti če ostanejo v živem odnosu do podstavnega samostalnika, še niso prislovi (npr. *latem*, *zimą*, *nocą*, *rankiem*, *siłą*...), če pa je zveza pretrgana, izraz preneha biti formacija oz. je to samo zgodovinsko. [...] Nekateri prislovi so hkrati motivirani, vendar najraje z glagoli (*milczkiem* < *milcząc*...) ali s pridevniki: *całkiem* od *caty*, *cichcem* od *cichy*.«⁴

Lužiški srbsčini. Za oba jezika je značilno, da se v njiju orodniško obrazilo v vlogi prislova zelo malo rabi. Redka obrazila *-om*, *-ami* (-emi) so v glavnem edina sled nekdanjih praslovanskih orodniških končnic. V slovarjih lužiških jezikov najdemo v glavnem take prislove (oz. prislovne zvezne): *we dniu* 'podnevi' Šw, *wob dzeń* 'v teku dneva, čez dan' Tr, *nocy* 'ponoči' Šw, (w) *nocy* 'ponoči', *po nocach* 'cele noči', *w lěše*, *w lēšu* 'poleti' Šw, *nazymu* 'na jesen' Šw, *w nalęću* 'spomladi' Tr, *zěnsa zajtša* 'davi, danes zjutraj', *ze zajtškami* 'zgodaj zjutraj', *zajtša rano* Šw, *jutře rano* 'jutri zjutraj' Tr, *jutře wječor* 'jutri večer'; ali: *před wječorom* 'proti večeru' Tr, *z chwatkem* 'v naglici, na hitro', *ze wšěm chwatkem* 'v veliki naglici', *z chwilemi* 'od časa do časa' Tr, *z jednym słowem* 'z eno besedo, na kratko rečeno' Tr; *z wjerchom wujęć* 'podivjati' Tr; ali: *z boku hladać na nekoho* 'postrani gledati koga' Tr, *kročel po kročeli* 'korakoma'; ali *pěši* 'peš' ipd.

Češina. Najbolj razširjeno orodniško obrazilo v prislovih je končnica *-em*, tako da se nadaljevalci drugih orodniških obrazil srečajo redko, prim. *cestou*, *náhodou*, 'slučajno', *silou*, *mocí*, prim. še *násilím* 'siloma', *většinou* 'večinoma', *chvílemi* 'občasno, včasih'. V prislovih s pomenom časa so navadno uporabljeni drugi skloni (s predlogom ali brez njega), npr.: *ve dne*, *za světla* 'podnevi', *v noci* 'ponoči', *v létě* 'poleti', *na jaře*, *z jara* 'spomladi', *v zimě* 'pozimi', *na podzim*

⁴ R. Grzegorczykowa, Zarys słownictwa polskiego, wyd. III, Warszawa, 1979, str. 85–86.

'jeseni'; ali: *ráno* 'zjutraj', *večer*, *k večeru* 'zvečer', *občas*, *někdy*, *tu a tam*, *časem* 'včasih, kdaj pa kdaj'. – Prislovi s pomenom prostora, načina ipd. so takole razširjeni: *během*, *poklusem* 'v diru', *bokem*, *kolem*, *dokola* 'okoli, okrog', *křížem*, prim. še *křížem krážem* 'križem kražem', *krokem* 'korakoma', *omylem* 'pomotoma', *husim pochodem* 'v gosjem redu', *předem* 'vnaprej, poprej', *razem* 'naenkrat, nenačoma', *šmahem* 'popolnoma, docela', *šupem*, *zadem* 'zadensko', *žertem* 'za šalo'; ali: *v mžiku*, *okamžitě*, *ihned* 'v trenutku, trenutno, takoj', *zdarma*, *nadarmo* 'zastonj', *koňmo*, *na koni* 'na konju jahaje', *pěšky* 'peš', *kradmo*, *ukradkem* 'kradoma, skrivaj', *v chвату* 'v naglici, na hitro', *tápavě*, *na omak* 'tipaje', *horempádem*, *úprkem*, *střemhlav* 'naglo, v največjem diru', *plně*, *úplně*, *zúplna* 'popolnoma', *tajně*, *potaji*, *potajmu* 'skrivaj, na tihem', *vedle*, *v řade*, *po boku* 'vštřic, zraven', *skrátká*, *tedy* 'skratka, torej, na kratko', *pořádně*, *důkladně*, *hodně*, *moc*, *značně* 'pošteno, temeljito, precej, močno', *mimochodem*, *na skok* 'spotoma, kar tako, mimogrede'. V prislovih z orodniškim obrazilom je češčina drugačna od ruščine zlasti v primerih s pomenom časa, prim. *ve dne*, *za světla* – rus. *dнем*, *v noci* – rus. *ночью*, *na podzim* – rus. *осенью* ipd.

Slovaščina. Za slovaški jezik je v tem primeru značilno obrazilo *-om*, medtem ko so nadaljevalci drugih nekdanjih orodniških obrazil pustili svojo sled v glavnem le v nekaj primerih, kot npr. »*náhodou*, *silou-mocou*, *zubami-nechtami*« M, *chvíľami* 'včasih, kdaj pa kdaj'. Samo obrazilo *-om* v vlogi prislova je precej razširjeno, vendar pa celi vrsti ruskih prislovov z orodniškim obrazilom ustrezajo prislovi, tvorjeni z obrazili iz drugih sklonov (navadno s predlogom). Za ene in druge lahko navedemo naslednje primere: *vo dne*, *za dňa*, *cez deň* 'podnevi, čez dan', *v noci* 'ponoči', *v lete* 'poleti', *v zime* 'pozimi', *na jar* 'spomladí', *v jesen*, *na jesen* 'jeseni', *ráno* 'zjutraj', *večer* 'zvečer'; prim. še *večierkom*, *podvečierkom* 'zvečer'. Orodniška obrazila so v slovaščini najbolj rabljena v prislovih za način, prostor ipd. Sem sodijo primeri: »*bokom*, *krížom*, *okruhom*, *predom*, *priekom*, *vrchom*, *zadom*... *náhodou*, *neprávom*, *omylom*, *právom*«;⁵ ali: »*behom*... *cvalom*, *hlasom* (zried), *hmatkom*, *hurtom*, *chvatom*, *kosom*, *krížom*, *krokom*, *mihom*, *polohlasom*, *položartom*, *radom*, *razom*, *stlpom*, *stlkom*, *šepkom*, *šmahom*, *šupom*,... *úkosom*, *úhorom*, *vlečkom*« (M, str. 602); ali: »*celkom*, *bitkom*, *cicerkom*, *cickom*,... *dúškom*, *húfom*, *hupkom*, *kopcom*,... *úvalom*« (str. 604); ali: »*rad-radom*, *silou-mocou*, *zubami-nechtami*;... *krok za krok*« (str. 615); ali: *pešky*, *poležiačky*, *postojačky*, *posediačky*, *poslepiachačky*,... *koňmo*, *krížmo*, *vozmo*, *stojmo* ipd. (str. 602).

Južnoslovanski jeziki

Glede prislovov z orodniškim obrazilom je za te jezike značilno, da je prevlada končnica *-om*, ki se je pri tem razširila tudi na račun nekdanjih končnic *-ьть*, *-яж*, *(-еј)*, *(-еј)*, *(-иј)*. V vsakem jeziku te skupine so se tu obravnavani tipi prislovov seveda odrazili na svoj način, vsekakor pa so primeri z enako osnovo in enakim orodniškim obrazilom v vseh močno omejeni.

Slovenščina. Redki primeri nadaljevanja nekdanjega stanja končnic v orodniku *-ьть* in *-ој* (*-еј*), *-иј* so v glavnem prislovi *križem K*, *križem kražem K*,

⁵ Morfológia slovenského jazyka, Bratislava, 1960, str. 593, 599.

nocoj (stcl. *noštyq*): *ponoči* K; toda *zmerom* (stcl. *s měroj*) gl. *zmeraj* K. Ohranilo pa se je vendar obrazilo dvojine *-oma*, ki je v slovenščini najbolj razširjeno orodniško obrazilo (gl. sp.). Večjemu delu tu obravnnavanih vzhodno-in zahodnoslovanskih prislovov z orodniškim obrazilom v slovenščini navadno ustrezajo obrazila drugih sklonov – s predlogom ali brez predloga – ali pa drugačni tipi prislovov, kar se najlepše vidi v prislovih s pomenom časa: *podnevi, ponoči, poleti, pozimi, jeseni, spomladi, ob zarji, ob svitu, zjutraj, zvečer, prim.* še nekega večera, včasih ipd. Od prislovov za način idr., ki pa se rabijo kot t. i. nepravi predlogi, so znani primeri: *glasom, potom, povodom, rodom, tekom (časa), širom (sveta)* K. Današnja knjižna slovenščina jih ne rabi, ker so občuteni kot srbohrvativi. Primeri s predlogom: *s časom, zbogom, zmerom, toda: v polnem teku / diru, v strani, v stran, do vrha poln, zvrhoma, zgoraj, okoli, okrog, popolnoma, po vrsti* (sh. *redom*), *po imenu* (sh. *imenom*), *v začetku* (sh. *početkom*), *sam zase, osamljeno* (r. *osobnjakom*); ali: *peš* (r. *peškom*), *popolnoma nag, -a,* (r. *nagišom*), *s pomočjo* (r. *posredstvom*), *vštric* (r. *rjadem*), *na srečo* (sh. *srećom*), *skrivaj* (sh. *tajom*), *mimogrede*, (r. *mimohodom*), *šepetaje* (sh. *šapatom*) ipd.*

Razmeroma majhno število prislovov z obrazilom *-om* očitno kaže, da take tvorbe v slovenščini niso priljubljene. Bolj navadni so prislovi, tvorjeni z obrazili drugih sklonov ali pa drugačni prislovni tipi. Namesto omenjenih nadaljevalcev staroslovanskih končnic orodnika ednine se je v slovenščini zelo razmahnila končnica orodnika dvojine *-oma*, ki jo srečamo tudi v primerih s pridevniško in glagolsko osnovo. S končnico *-oma* so v Slovensko-ruskem slovarju J. Kotnika naslednji primeri: *čredoma, deloma, korakoma, kosoma, mestoma, načeloma, namenoma, narekoma, obrokoma, pomotoma, potoma* gl. *spotoma* (stcl. *прыльть*), *praviloma, razmeroma, siloma, skokoma, trudoma, tropoma, uradoma, večinoma*. S predlogom: *poimenoma, spotoma, sčasoma*. Pridevniško ali glagolsko podstavo imajo prislovi tipa *nagloma, nanagloma, podolgoma, polagoma, popolnoma, poredko(ma), postopoma, potihoma oz. nemudoma, ponevedoma, predvidoma*.

* Op. ur.: Glej Anton Bajec, Prislovni paberki, SR, V-VII, 1954, str. 195–226; o te vrste prislovih govori zlasti na str. 207–212. Omenja, da Pleteršnikov slovar navaja kakih tristo prispevkov na *-oma*, pa da to še ni vse, ker jih je nekaj narejenih šele po l. 1895. Ko nato raziskuje možne razvojne poti do današnjih oblik teh prislovov, začne najprej z dvojinskim orodnikom *o*-jevskih osnov. Meni, da s pomenske plati ne bi mogli ovreči teorije o okamenelih dvojinskem orodniku, sam pa nato pomisli na prislovne pripone *-ma, -mo, -mi, -my*. Misel se mu nato ustavi ob edninskem orodniku na *-om*, h kateremu je kasneje pristopil še končni *-a* (v tem ga potrjuje kopica dvojníc: *križem – kražema, mahom – mahoma, sčasom – sčasoma* idr.). Glede izvora *-a* navaja Rešetarjevo mnenje, da je to isto obrazilo kakor pri zaimenskih prislovih na *-a* (npr. shr. *tada, kada* : *tad, kad*), in Tesničerjevo, da je to zelo staro prislovno obrazilo *-ma*. Bajec se za to misel ne ogreje, ker ne najde zanjo potrditve v slovenski starini, ki pozna takih oblik zelo malo, saj se je ta tip razmahnil šele po 16. stol. Nespojen dokaz, da prislovi na *-oma* niso okameneli dvojinski orodniki – tako meni Bajec – je prispeval Ramovš (O slovenskem novoakutiranem ô, JF 1923). Pretežna večina primerov ima sicer danes analogični naglas na osnovi, starejše stanje je ohranjeno v *strahóma, sakóma poskakóma*. Ti prislovi so akutirani, v tem ko je daj. or. dv. cirkumflektiran (*sinúma*). Metatonija je lahko nastopila v or. ed. *strahóm > strahóm*, zatorej je dokazano, da je izhodišče treba iskati v edninskem orodniku. Po prehodu *strahom > strahoma* se je končnica *-oma* začutila kot izrazito prislovotvorna, zatorej je jezik začel z njo delati vsake vrste prislove brez gornje podlage, pritikati jo je jel celo že narejenim prislovom, da jim je bolj poudaril prislovni značaj. (N. m., str. 210.) (Sestavil Jože Sever.)

Srbohrvaščina. Edina sled obrazila -*јо* je primer *noću* (stcsl. *noštyjo*) ter analogno njemu tvorjeni prislov *danju*. Različica -*em* je ohranjena v primeru *putem*, tako da kot splošno obrazilo nastopa le -*om*. Prislovi z obrazilom -*om* so tvorjeni iz samostalnikov neodvisno od sklanjatvene podstave samostalnika (prim. *glasom*, *imenom*; *greškom*) in pridevnika ali glagola (redko). O razširjenosti prislovov z obrazilom -*om* lahko sodimo po tem, kako so odraženi v slovarjih. Rečnik srpsko-hrvatskog književnog jezika (Novi Sad 1973) daje naslednje primere: *večerom* in *uveče*, *jutrom* in *ujutru*, *zorom*; *toda ljeti*, *zimi*, *u proljeće*, *ujesen*, (prim. r. *letom*, *zimoj*, *vesnoj*, *osen'ju*); *glasom*, *korakom*, *pasom*, *redom* (prim. še *izredom*, *odredom*, *poredom*), *rodom*, *časom*, *činom*, *mahom*, *skokom*, *trkom*, *šapatom*, *povodom*, *početkom*, *mimohodom*; ali: *imenom*, *stadom*, *posredstvom*; ali: *glavom*, *nakladom*, *vikom*, *greškom*, *omaškom*, *izrijekom*, *dupkom*, *zabunom*, *izrijekom*, *prigodom*, *ruljom*, *silom*, *srećom*, *većinom*, *dvojinom*, *trojinom*, *starinom*; *širom*, *razom*; *zbogom* (*s bogom*); ali: *milom* (prim. *milom ili silom*), *tihom*, *jednom*, *najednom*, *odjednom*; *prvom*; ali: *gledom*, *gredom* (prim. še *izgredom*), *kradom* in *kradomice*, *pripadom*, *tajom*, *mûkom* 'molče' idr. Navedeni prislovi z obrazilom -*om* so ne samo številni, temveč so tudi dosti rabljeni. Nekateri od njih so značilni v glavnem za srbohrvaščino, npr. *činom*, *mahom*, *prigodom*, *početkom*; *greškom*, *omaškom*, *mûkom*, *zabunom*, *srećom*, *većinom* idr. Vse to kaže, da so mogoči tudi novi primeri in da je torej samo obrazilo živo. Razen tega je lahko opaziti, da so v nekaterih primerih možne dvojnice, npr. *večerom* in *uveče*, *jutrom* in *ujutru*, *kradom* in *kradomice* ipd. ali pa drugo sklonsko obrazilo: *ljeti*, *zimi*, *u proljeće*.

Bolgarščina. Z izjemo primerov *denem*, poleg *denja* in narečno *dene* 'podnevi', po naliki s tem tudi *noštem* (stcsl. *noštyjo*), in pătem, poleg *pătjom*, imata tu vlogo splošnega obrazila -*om* in -*eškom*. Kakor smo že omenili, prislovi z obrazilom -*om* tu odražajo le nekdanje stanje (saj sodobna bolgarščina in makedonščina izražata sklone s predlogom + splošnim sklonom). Bolj ali manj pogosto v sodobni bolgarščini srečujemo le naslednje prislove na -*om*, tvorjene iz samostalniških, pridevniskih in (redko) glagolskih ali drugih podstav: *begom* 'v teku' Č, *vikom* 'krikoma, kriče' Č, *gârbom* 'hrbtoma' Č, *darom* 'zastonj' Č, *duhom*, *krâgom* 'okoli, okrog' Č, *krâstom* (*krâst* 'križ'), *migom* 'v trenutku, takoj' Č, *mirom* 'mirno, taho' Č, *pătjom* gl. *pătem* Č, *redom* 'vštric, zraven', *rodom*, *skokom*, *sledom* Č, *tekom* Ob, *hodom* 'korakoma' Č (prim. še *mimohodom*), *šepotom*; ali: *posredstvom*, *rebrom*, *slovom*, *utrom* Č, *čudom*; ali: *silom*, *ničkom* (prim. mak. *ničkum*, sh. *ničice*), *širom*; s predlogom: *vkupom* (*vkup*) 'skupaj' Č, *skupom* Ob, *vredom* (*red*) 'povsod' Č, *poredom* 'po vrsti, zapovrstjo' Č, *sbogom*.

Iz pridevniske, glagolske ali druge podstave so tvorjeni: *dobrom* Ob, *pârvom* gl. *pârvo* Č, prim. še *izpârvom* in *izpârvo* 'sprva, v začetku' Č, *tihom* 'potihoma' Č, prim. še *iztihom* Č; *krišom*, *skrišom* 'kradoma, skrivaj' Č; ali: *mâlkom* 'molče' Č, *opipom* 'tipaje' Č, *skritom* 'skrivoma' Č. Nekateri navedenih prislovov so lahko knjižne izposojenke iz ruščine ali pa so tvorjeni po naliki z njimi. To velja za prislove *begom*, *darom*, *migom*, *sledom*, *šepotom*, *mimohodom*, *tihomâlkom*, *posredstvom*, *utrom*, *rebrom*, *slovom*, *vihrom*.

Poleg teh primerov je obrazilo -*om* zapustilo svojo sled tudi v prislovih na

-eškom, ki so precej razširjeni zlasti v ljudskem govoru, v manjši meri pa jih pozna tudi makedonščina. Prislovi na -eškom so tvorjeni iz pridevniških in zlasti glagolskih podstav. Kot primer lahko navedemo naslednje prislove: *bosiškom* in *bosiškata*, *zadniškom* in *zadniškata* 'zadensko', *kračeškom* in *kračeškata* 'korakoma', *ludeškom* in *ludeškata* 'divje, nespametno', *slepeškom* in *slepeškata*; ali: *bežeškom* in *bežeškata* 'v teku', *bärzeškom* in *bärzeškata* 'naglo, v naglici', *värveškom* in *värveškata*, *debneškom* in *debneškata* 'kradoma, na skrivaj', *dremeškom* in *dremeškata* 'dremaje', *klateškom* in *klateškata* 'gugaje se', *klečeškom* in *klečeškata* 'čepe', *koleniškum* Ob (koleniča), *kradeškom* in *kradeškum* 'kradoma, na skrivaj', *kuceškom* in *kuceškata* in *kuceškum* 'šepaje', *lazeškom* in *lazeškata* 'po vseh štirih', *ležeškom* in *ležeškata* 'leže', *mižeškom* in *mižeškata* 'miže', *mälčeškom* in *mälčeškata* 'molče', *pipneškom* in *pipneškata* 'tipaje', *plačeškom* in *plačeškata* 'jokaje', *pälzeškom* in *pälzeškata* 'po vseh štirih', *reveškom* 'tuleč na ves glas', *svireškom* in *svireškata* Ob, *sedeškom* in *sedeškata* 'sede', *skačeškom* in *skačeškata* 'skakaje, poskakovaje', *smeěškom* 'smeje se', *stoeškom* in *stoeškata* 'stoje', *tičeškom* in *tičeškata* 'v diru', *hodeškom*, *hvärčeškom* in *hvärčeškata* 'v letu, med poletom', *šepneškom* in *šepneškata* 'šepetaje', *jazdeškom* in *jazdeškata* 'na konju jahaje'. (Razen označenih so vsi primeri iz Č.)

Navedeno kaže, da so prislovi z obrazilom -eškom (-škom) v bolgarščini pogostni. V literaturi slovanskih jezikov so prislovi s tem obrazilom znani le bolgarščini in – v manjši meri – makedonščini. V starocerkvenoslovanskih spomenikih prislovov tega tipa ni. O nastanku in okrepitvi prislovov z obrazilom -eškom obstoji naslednja razlaga: »Z besedotvorno pripono -eškom (od -eškom), se tvorijo prislovi, ki predstavljajo star orodnik tvornosedanjega deležnika: *plačeškom*, *ležeškom*, *tičeškom* idr.«⁶

Pri tej razlagi pa po našem mnenju ni upoštevano naslednje: 1. Prislovi z -eškom se tvorijo ne samo iz glagolske, temveč tudi iz pridevniške osnove, npr. *bosiškom*, *bosiškata*, *zadniškom*, *zadniškata*, *ludeškom*, *ludeškata* ipd.; 2. pri taki razlagi ni pojasnjena prisotnost elementa -k – v obrazilu -eškom; 3. v slovarjih bolgarskega jezika ima večina prislovov z obrazilom -eškom lahko tudi obrazilo -eškata; 4. prislovi z obrazilom -eškom so znani tudi makedonščini, čeprav omenjeni deležnik v tem jeziku ni ohranjen. – Naštete pomanjkljivosti takšne razlage nastanka obrazila -eškom nas silijo, da iščemo drugačno. V našem primeru se nam zdi bolj sprejemljivo, da je obrazilo -eškom (mak. -ečkum, -eškum) nastalo po kontaminaciji pridevniških pripon -eškata, -eški in končnice -om, npr. *slepeškata*, *slepeški* in *-om* > *slepeškom* (mak. *slepečkum*) ali *kradeškata*, *kradeški* in *-om* > *kradeškom* (mak. *kradeškum*). Taka razlaga je sprejemljiva tudi zato, ker so vzporedni primeri z obraziloma -eškata in -eškom ne samo navadni, temveč najbolj pogosti tako v bolgarščini kakor v makedonščini. S to razLAGO, menim, je -k – v obrazilu -eškom (mak. -ečkum, -eškum) dovolj utemeljen in pojasnjen.

M a k e d o n š č i n a . Podobno kot v drugih južnoslovanskih jezikih je tudi v makedonščini prevladalo le eno obrazilo orodnika – -um < -om (samoglasnik o je pred ustničnim zvočnikom m prešel v u; prim. še *osum* < *osom* 'osem'). Od nekdanjih obrazil -qjø (-ejø), -yjø ni nobenih sledov. Edini sledovi obrazila -ȳmъ so

⁶ Gramatika na savremennija bālgarski kniževen ezik, t. 2, Sofija, 1983, str. 392.

se ohranili v primerih *denem* (dial.) v. *denje* R, analogno temu še *nokem* dial., poleg *nokum* dial. v. *noke* R, *patem* in *patema* 'spotoma'; prim. še *skrišem(a)* R in *skrišum*. Nekaj več primerov je z obrazilom -om: *rodom* v. *rodum* R, *časom* in *časum* R, *ničkom* v. *ničkum* R; ali: *naverom* (star.) 'na kredit', *sutrom* (s utrom), prim. še *zasutrom* (ljudsko pesn.) v. *izutrina* R, *poti(h)om* (ljudsko pesn.) R. Znani so tudi primeri z obrazilom -oma (-ema): *krstoma* v. *krstum* R, *odredoma* (ljudsko pesn.) v. *odred* R, *skrišem(a)* R, *vlečkoma* 'so vlečenje, vlečejki' R, *lizgoma*, *molkum* v. *molkoma* (r. mólča) R.

Obrazilo -oma (-ema) se tu glasovno ujema z orodnikom dvojine. Vendar vzporedna ali priložnostna uporaba končnice -a (prim. *patem* in *patema*, *skrišem(a)*, *molkum* v. *molkoma*) in prav tako primeri z glagolsko podstavo (*vlečkoma*, *lizgoma*, *molkoma*) kažejo, da tu ne gre za resnično obrazilo orodnika dvojine, pač pa je tu obrazilo -om kot neživa tvorba lahko dobilo drugotno obrazilo -a.

Najbolj razširjeno obrazilo v prislovih tega tipa je vsekakor -um. Prislovi z obrazilom -um imajo samostalniško, pridevniško ali glagolsko podstavo – brez predloga ali s predlogom *s*, *iz*, *od*, *na* –, kar je posebnost makedonščine.

Od prislovov z obrazilom -um lahko navedemo primere iz dveh virov: Rečnik na makedonskiot jazik in Gramatika na makedonskiot literaturen jazik B. Koneskega: *večerum* (prim. še *kvečerum*, *kvečerju*, *kvečerina*) v. *kvečer*, *nočum* (dial.) v. *noke*, *časom* in *časum* v. *časkum*, *vetrum* v. *svetrum*, *glasum* (lj. pesn.), *glotum* (*gloto*) (dial.), *gradum* (lj. pesn.: *gradum solzi roni*), *grotum* (lj. pesn.), *grstum*, *krstum* (prim. še *krstoma*), *likum* (star.), *redum* (so red, eden po drug), *rodum*, *silum* (so sila, so nasilie), *begum*, *vidum* v. *navidum*, *vikum*, *molkum* v. *molkoma*, *skokum*, *ničkum*, *širum*, *krišum*. In s predlogi: *zbogum* (s bogom), *kvečerum*, *kvečerju*, *navidum*, *nazorum*, *poredum* in *seredum*, *vetrum*, *svetrum* in *odvetrum* (pog.) *skrišem*, *otskrišum* (*otskrišem*), *potskrišum*. Iz glagolske podstave pa so tvorjeni: *gredum* (lj. pesn.), *gredom*, *uzgre*, v. *patem* (prim. še sh. *mimogred*, slov. *mimogrede*), *klekum* (lj. pesn.), *kradum*, *posakum* (star.), *utajum*.

Pri obrazilu -um je posebej treba omeniti, da je prisotno v več obrazilih -ečkum, -ničkum, -ejkim, -eškum.

Obrazilo -ečkum se je kot prislovno izoblikovalo po kontaminaciji pridevnikov z -ečki in obrazila -um, prim. *slepečki* in -um > *slepečkum*. Sem sodijo v glavnem primeri: *gazečkum* (pog.) v. *gazečki*, *slepečkum* v. *slepečki*, *bežečkum*, *ležečkum* in *ležejkim*, *mižečkum* v. *mižečki*, *stoječkum* (= *stoečki*, *stoenkata*, *stoejki*). Obrazilo -ničkum je moglo nastati po kontaminaciji -nica in -ečkum v primerih tipa *plačenica* ž in prisl. in -ečkum > *plačeničkum* poleg *plačežki* in *plačežkum* (dial.) 'jokaje'. Obrazilo -eškum je nastalo po kontaminaciji primerov z obraziloma -eškata (-iškata), -eški in -um, npr. *kradeškata* prisl. poleg *kradečki* in -um > *kradeškum*. Obrazili -eškom (-iškom) in -eškata (-iškata) sta se v prislovih razmahnili v bolgarščini. Gramatika makedonskega jezika B. Koneskega ne omenja prislovov s tem obrazilom, Slovar makedonskega jezika I, II, III pa je zabeležil nekaj primerov: *vlečeškata* v. *vlečeškum* prim. še *vlečkoma*, *klečeškum*, *kradeškum* (in *kradeškata*), *molčeškom* v. *molkoma*, *plačeškum* (pog.) = *plačeničkum*.

Prislovov z obrazilom -um (-om) v makedonščini ni malo, vendar vzbujajo pozornost označne kot lj. pesn., star., pog. in pa dejstvo, da med navedenimi

prislovi ni novih tvorb. V makedonščini so bolj pogosti ali bolj tipični prislovi, ki so tvorjeni s predlogom + splošnim sklonom ter sploh drugi tipi prislovov, npr. z obrazilom *-o*, *-čki*, *(-ski)*, *-ki* idr., kot npr.: *grustum in so grstovi*, *so vreme, so vikanje, silum in so sila, so nasilie, so čekor, redum in so red, po ime, po greška*; ali: *gazečkum v. gazečki, slepečkum v. slepečki, mižečkum = mižeečki*; ali: *vikum in vikajki, so vikanje, klekum* (lj. pesn.) *in klečejki, molkom, molkoma in molčečki, so molčenje*.

Včasih so namesto obrazila orodnika ednine bolj navadna obrazila starega mestnika, npr.: *denem* (dial.) v. *denje, nokum* (dial.) v. *noke, lete, zime*.

Pregled prislovov z orodniškim obrazilom kaže predvsem, da se njihova razširjenost v sodobnih slovanskih jezikih precej razlikuje. Mimo tega so se med posameznimi jeziki treh slovanskih skupin ustalile nekatere posebnosti. V splošnem so nadaljevalci orodniških obrazil najbolj razširjeni v vzhodoslovanskih jezikih, kjer so najbolj ohranjene tudi razlike med nekdanjimi or. končnicami. V zahodoslovanski skupini je obravnavani tip prislovov manj razširjen predvsem zato, ker se prislovi s pomenom časa navadno tvorijo z obrazili iz drugih sklonov. Glede prislovov z or. obrazilom je za lužiško skupino značilno, da med sodobnimi slovanskimi jeziki hrani najmanj sledov tega tipa sploh.

Za južnoslovansko skupino je najbolj značilno, da je med or. obrazili prevladalo obrazilo *-om*, ki je najbolj razširjeno in edino produktivno v srbohrvaškem jeziku. Z njim se tvorijo prislovi neodvisno od sklanjatve ali nekdanjih osnov. Prislovi z obrazilom *-om* tudi bolgarščini in makedonščini niso neznani, vendar so tu le kot ostanki nekdanjega stanja. Zanju je značilno, da se je izoblikovalo novo obrazilo *-eškom* (mak. *-eškum* ali *-ečkum*), ki je danes zelo razširjeno in živo v bolgarščini. Število prislovov z or. obrazilom *-om* je v slovenščini precej omejeno, pri tem pa so primeri tipa *nocoj, zmeraj* (poleg *zmerom*) zelo redki. Pred drugimi slovanskimi jeziki pa se slovenščina odlikuje s tem, da se je v njej zelo razširilo obrazilo *-oma*.

Kratice

- B A. Belić, Savremeni srpskohrvatski književni jezik, Beograd, 1948.
- Č Sava Čukalov, Bălgarsko-ruski rečnik, Sofija, 1960.
- K J. Kotnik, Slovensko-ruski slovar, Ljubljana, 1950.
- Kep K. Kepeski, Gramatika na makedonskiot literaturnen jazik, Skopje, 1985.
- KKG Russko-beloruskij slovar' pod redakcije J. Kolasa, K. Krapivy, P. Glebki, Moskva, 1953.
- Kon B. Koneski, Gramatika na makedonskiot literaturnen jazik, Skopje, 1954.
- M Morfológia slovenského jazyka, Bratislava, 1960.
- O S. I. Ožegov, Slovar' russkogo jazyka, Moskva, 1961.
- Ob Obraten rečnik na bălgarskija ezik, Sofija, 1975.
- Pr J. Pretnar, Rusko-slovenski slovar, Ljubljana, 1947.
- R Rečnik na makedonskiot jazik I, II, III.
- RSKJ Rečnik srpskohrvatskog književnog jezika, Novi Sad, 1973.
- S L. I. Pirogova, B. Orožen, J. Sever, Rusko-slovenski učni slovar, Ljubljana, 1977.
- Šw B. Šwjela, Deutsch-niedersorbisches Taschenwörterbuch, Bautzen, 1953.
- T I. I. Tolstoj, Serbskohrvatsko-russkij slovar', Moskva, 1957.
- Tr K. K. Trofimovič, Verhnelužicko-russkij slovar', Baucen, 1974.

РЕЗЮМЕ

Наречия, восходящие к формам падежей – без предлога или с предлогом – представляют собой довольно распространенный тип наречий именного происхождения. Среди наречий этого типа особо выделяются образования, восходящие к форме творительного падежа, которые в части славянских языков приобрели значительное распространение.

Как известно, окончания творительного падежа в старославянском языке были в полной зависимости от иевр. основ, ср.: -ъмъ (-ъмь), -ојо (-ејо), -ъјо, -у, -амі, -ъми. Упомянутые окончания оставили след в наречиях, в большей или меньшей степени, во всех славянских языках. Существующее деление славянских языков на три группы: восточнославянскую, западнославянскую и южнославянскую в основном находит свое оправдание и в отношении наречий с окончанием творительного падежа.

Для восточнославянских языков характерным является как само распространение и продуктивность данного типа наречий, так и последовательное разграничение имевшихся основ. Полного совпадения в отношении распространения упомянутого типа наречий между отдельными восточнославянскими языками все же нет.

Общей чертой для западнославянских языков следует считать факт, что окончания других падежей в функции наречия для них более типичны, чем окончание творительного падежа. Эта особенность наиболее последовательно проведена в лужицкосербских языках, где наречий, восходящих к форме творительного падежа, меньше всего.

Для южнославянских языков в отношении рассматриваемого типа наречий характерным является то, что окончание -ом распространилось за счет других окончаний творительного падежа и вообще стало общим окончанием данного типа наречий. Однако в отдельных южнославянских языках данный тип наречий своеобразно отразился. Наиболее распространенным и продуктивным он является в сербскохорватском языке. Особенностью словенского языка является выделение окончания двойственного числа -ома, при помощи которого образовано большое число наречий.

Abstracting challenges by a number of Slavic and Romanic languages, I show the system of four cases as still viable for certain speech areas of Serbo-Croatian, certainly it is in transition for the language as a whole.

A small chapter remains for Slovenskih, which unlike Serbo-Croatian enjoys a standardized and universally accepted writing system. Its phonetic realization, however, varies from one region to another, due the inclusion of more diaphony degrees among dialects. Classical descriptions of Slovenskih, provided by M. Vajcevec at the end of the nineteenth century and continued by M. Pustreljak in his two-volume Slovencovska gramotica of 1894-95, depict a system of four cases similar to Croatian. As recent as 1921 and 1924 two four-case systems were proposed in Pustreljak's Novozakonomatika. In the work Pustreljak describes a long-existing system (from 1894) of no less than twelve cases, which he calls "rarely used", and a short existing system (from 1921) of nine. This change no doubt represents any rationalization of the available contemporary descriptions of the language, although, as far as I can see, no apparent linguistic motivation.

See, for example, Boris Z. Markov, The Structure and History of the Case System of Modern Serbo-Croatian, University Park, Penns., 1971, in which the author rejects the view, shared by some, that cases are no longer spoken in modern Serbo-Croatian.

See, for example, Boris Z. Markov, The Structure and History of the Case System of Modern Serbo-Croatian, University Park, Penns., 1971, in which the author rejects the view, shared by some, that cases are no longer spoken in modern Serbo-Croatian.

See also Markov, Slovenskih, 1971, pp. 2-10, 60, 70-71, 73-74, 77-78, 80-81, 83-84, 86-87, 90-91, 94-95, 98-99, 102-103, 106-107, 110-111, 114-115, 118-119, 122-123, 126-127, 130-131, 134-135, 138-139, 142-143, 146-147, 150-151, 154-155, 158-159, 162-163, 166-167, 170-171, 174-175, 178-179, 182-183, 186-187, 190-191, 194-195, 198-199, 202-203, 206-207, 210-211, 214-215, 218-219, 222-223, 226-227, 230-231, 234-235, 238-239, 242-243, 246-247, 250-251, 254-255, 258-259, 262-263, 266-267, 270-271, 274-275, 278-279, 282-283, 286-287, 290-291, 294-295, 298-299, 302-303, 306-307, 310-311, 314-315, 318-319, 322-323, 326-327, 330-331, 334-335, 338-339, 342-343, 346-347, 350-351, 354-355, 358-359, 362-363, 366-367, 370-371, 374-375, 378-379, 382-383, 386-387, 390-391, 394-395, 398-399, 402-403, 406-407, 410-411, 414-415, 418-419, 422-423, 426-427, 430-431, 434-435, 438-439, 442-443, 446-447, 450-451, 454-455, 458-459, 462-463, 466-467, 470-471, 474-475, 478-479, 482-483, 486-487, 490-491, 494-495, 498-499, 502-503, 506-507, 510-511, 514-515, 518-519, 522-523, 526-527, 530-531, 534-535, 538-539, 542-543, 546-547, 550-551, 554-555, 558-559, 562-563, 566-567, 570-571, 574-575, 578-579, 582-583, 586-587, 590-591, 594-595, 598-599, 602-603, 606-607, 610-611, 614-615, 618-619, 622-623, 626-627, 630-631, 634-635, 638-639, 642-643, 646-647, 650-651, 654-655, 658-659, 662-663, 666-667, 670-671, 674-675, 678-679, 682-683, 686-687, 690-691, 694-695, 698-699, 702-703, 706-707, 710-711, 714-715, 718-719, 722-723, 726-727, 730-731, 734-735, 738-739, 742-743, 746-747, 750-751, 754-755, 758-759, 762-763, 766-767, 770-771, 774-775, 778-779, 782-783, 786-787, 790-791, 794-795, 798-799, 802-803, 806-807, 810-811, 814-815, 818-819, 822-823, 826-827, 830-831, 834-835, 838-839, 842-843, 846-847, 850-851, 854-855, 858-859, 862-863, 866-867, 870-871, 874-875, 878-879, 882-883, 886-887, 890-891, 894-895, 898-899, 902-903, 906-907, 910-911, 914-915, 918-919, 922-923, 926-927, 930-931, 934-935, 938-939, 942-943, 946-947, 950-951, 954-955, 958-959, 962-963, 966-967, 970-971, 974-975, 978-979, 982-983, 986-987, 990-991, 994-995, 998-999, 1002-1003, 1006-1007, 1010-1011, 1014-1015, 1018-1019, 1022-1023, 1026-1027, 1030-1031, 1034-1035, 1038-1039, 1042-1043, 1046-1047, 1050-1051, 1054-1055, 1058-1059, 1062-1063, 1066-1067, 1070-1071, 1074-1075, 1078-1079, 1082-1083, 1086-1087, 1090-1091, 1094-1095, 1098-1099, 1102-1103, 1106-1107, 1110-1111, 1114-1115, 1118-1119, 1122-1123, 1126-1127, 1130-1131, 1134-1135, 1138-1139, 1142-1143, 1146-1147, 1150-1151, 1154-1155, 1158-1159, 1162-1163, 1166-1167, 1170-1171, 1174-1175, 1178-1179, 1182-1183, 1186-1187, 1190-1191, 1194-1195, 1198-1199, 1202-1203, 1206-1207, 1210-1211, 1214-1215, 1218-1219, 1222-1223, 1226-1227, 1230-1231, 1234-1235, 1238-1239, 1242-1243, 1246-1247, 1250-1251, 1254-1255, 1258-1259, 1262-1263, 1266-1267, 1270-1271, 1274-1275, 1278-1279, 1282-1283, 1286-1287, 1290-1291, 1294-1295, 1298-1299, 1302-1303, 1306-1307, 1310-1311, 1314-1315, 1318-1319, 1322-1323, 1326-1327, 1330-1331, 1334-1335, 1338-1339, 1342-1343, 1346-1347, 1350-1351, 1354-1355, 1358-1359, 1362-1363, 1366-1367, 1370-1371, 1374-1375, 1378-1379, 1382-1383, 1386-1387, 1390-1391, 1394-1395, 1398-1399, 1402-1403, 1406-1407, 1410-1411, 1414-1415, 1418-1419, 1422-1423, 1426-1427, 1430-1431, 1434-1435, 1438-1439, 1442-1443, 1446-1447, 1450-1451, 1454-1455, 1458-1459, 1462-1463, 1466-1467, 1470-1471, 1474-1475, 1478-1479, 1482-1483, 1486-1487, 1490-1491, 1494-1495, 1498-1499, 1502-1503, 1506-1507, 1510-1511, 1514-1515, 1518-1519, 1522-1523, 1526-1527, 1530-1531, 1534-1535, 1538-1539, 1542-1543, 1546-1547, 1550-1551, 1554-1555, 1558-1559, 1562-1563, 1566-1567, 1570-1571, 1574-1575, 1578-1579, 1582-1583, 1586-1587, 1590-1591, 1594-1595, 1598-1599, 1602-1603, 1606-1607, 1610-1611, 1614-1615, 1618-1619, 1622-1623, 1626-1627, 1630-1631, 1634-1635, 1638-1639, 1642-1643, 1646-1647, 1650-1651, 1654-1655, 1658-1659, 1662-1663, 1666-1667, 1670-1671, 1674-1675, 1678-1679, 1682-1683, 1686-1687, 1690-1691, 1694-1695, 1698-1699, 1702-1703, 1706-1707, 1710-1711, 1714-1715, 1718-1719, 1722-1723, 1726-1727, 1730-1731, 1734-1735, 1738-1739, 1742-1743, 1746-1747, 1750-1751, 1754-1755, 1758-1759, 1762-1763, 1766-1767, 1770-1771, 1774-1775, 1778-1779, 1782-1783, 1786-1787, 1790-1791, 1794-1795, 1798-1799, 1802-1803, 1806-1807, 1810-1811, 1814-1815, 1818-1819, 1822-1823, 1826-1827, 1830-1831, 1834-1835, 1838-1839, 1842-1843, 1846-1847, 1850-1851, 1854-1855, 1858-1859, 1862-1863, 1866-1867, 1870-1871, 1874-1875, 1878-1879, 1882-1883, 1886-1887, 1890-1891, 1894-1895, 1898-1899, 1902-1903, 1906-1907, 1910-1911, 1914-1915, 1918-1919, 1922-1923, 1926-1927, 1930-1931, 1934-1935, 1938-1939, 1942-1943, 1946-1947, 1950-1951, 1954-1955, 1958-1959, 1962-1963, 1966-1967, 1970-1971, 1974-1975, 1978-1979, 1982-1983, 1986-1987, 1990-1991, 1994-1995, 1998-1999, 2002-2003, 2006-2007, 2010-2011, 2014-2015, 2018-2019, 2022-2023, 2026-2027, 2030-2031, 2034-2035, 2038-2039, 2042-2043, 2046-2047, 2050-2051, 2054-2055, 2058-2059, 2062-2063, 2066-2067, 2070-2071, 2074-2075, 2078-2079, 2082-2083, 2086-2087, 2090-2091, 2094-2095, 2098-2099, 2102-2103, 2106-2107, 2110-2111, 2114-2115, 2118-2119, 2122-2123, 2126-2127, 2130-2131, 2134-2135, 2138-2139, 2142-2143, 2146-2147, 2150-2151, 2154-2155, 2158-2159, 2162-2163, 2166-2167, 2170-2171, 2174-2175, 2178-2179, 2182-2183, 2186-2187, 2190-2191, 2194-2195, 2198-2199, 2202-2203, 2206-2207, 2210-2211, 2214-2215, 2218-2219, 2222-2223, 2226-2227, 2230-2231, 2234-2235, 2238-2239, 2242-2243, 2246-2247, 2250-2251, 2254-2255, 2258-2259, 2262-2263, 2266-2267, 2270-2271, 2274-2275, 2278-2279, 2282-2283, 2286-2287, 2290-2291, 2294-2295, 2298-2299, 2302-2303, 2306-2307, 2310-2311, 2314-2315, 2318-2319, 2322-2323, 2326-2327, 2330-2331, 2334-2335, 2338-2339, 2342-2343, 2346-2347, 2350-2351, 2354-2355, 2358-2359, 2362-2363, 2366-2367, 2370-2371, 2374-2375, 2378-2379, 2382-2383, 2386-2387, 2390-2391, 2394-2395, 2398-2399, 2402-2403, 2406-2407, 2410-2411, 2414-2415, 2418-2419, 2422-2423, 2426-2427, 2430-2431, 2434-2435, 2438-2439, 2442-2443, 2446-2447, 2450-2451, 2454-2455, 2458-2459, 2462-2463, 2466-2467, 2470-2471, 2474-2475, 2478-2479, 2482-2483, 2486-2487, 2490-2491, 2494-2495, 2498-2499, 2502-2503, 2506-2507, 2510-2511, 2514-2515, 2518-2519, 2522-2523, 2526-2527, 2530-2531, 2534-2535, 2538-2539, 2542-2543, 2546-2547, 2550-2551, 2554-2555, 2558-2559, 2562-2563, 2566-2567, 2570-2571, 2574-2575, 2578-2579, 2582-2583, 2586-2587, 2590-2591, 2594-2595, 2598-2599, 2602-2603, 2606-2607, 2610-2611, 2614-2615, 2618-2619, 2622-2623, 2626-2627, 2630-2631, 2634-2635, 2638-2639, 2642-2643, 2646-2647, 2650-2651, 2654-2655, 2658-2659, 2662-2663, 2666-2667, 2670-2671, 2674-2675, 2678-2679, 2682-2683, 2686-2687, 2690-2691, 2694-2695, 2698-2699, 2702-2703, 2706-2707, 2710-2711, 2714-2715, 2718-2719, 2722-2723, 2726-2727, 2730-2731, 2734-2735, 2738-2739, 2742-2743, 2746-2747, 2750-2751, 2754-2755, 2758-2759, 2762-2763, 2766-2767, 2770-2771, 2774-2775, 2778-2779, 2782-2783, 2786-2787, 2790-2791, 2794-2795, 2798-2799, 2802-2803, 2806-2807, 2810-2811, 2814-2815, 2818-2819, 2822-2823, 2826-2827, 2830-2831, 2834-2835, 2838-2839, 2842-2843, 2846-2847, 2850-2851, 2854-2855, 2858-2859, 2862-2863, 2866-2867, 2870-2871, 2874-2875, 2878-2879, 2882-2883, 2886-2887, 2890-2891, 2894-2895, 2898-2899, 2902-2903, 2906-2907, 2910-2911, 2914-2915, 2918-2919, 2922-2923, 2926-2927, 2930-2931, 2934-2935, 2938-2939, 2942-2943, 2946-2947, 2950-2951, 2954-2955, 2958-2959, 2962-2963, 2966-2967, 2970-2971, 2974-2975, 2978-2979, 2982-2983, 2986-2987, 2990-2991, 2994-2995, 2998-2999, 3002-3003, 3006-3007, 3010-3011, 3014-3015, 3018-3019, 3022-3023, 3026-3027, 3030-3031, 3034-3035, 3038-3039, 3042-3043, 3046-3047, 3050-3051, 3054-3055, 3058-3059, 3062-3063, 3066-3067, 3070-3071, 3074-3075, 3078-3079, 3082-3083, 3086-3087, 3090-3091, 3094-3095, 3098-3099, 3102-3103, 3106-3107, 3110-3111, 3114-3115, 3118-3119, 3122-3123, 3126-3127, 3130-3131, 3134-3135, 3138-3139, 3142-3143, 3146-3147, 3150-3151, 3154-3155, 3158-3159, 3162-3163, 3166-3167, 3170-3171, 3174-3175, 3178-3179, 3182-3183, 3186-3187, 3190-3191, 3194-3195, 3198-3199, 3202-3203, 3206-3207, 3210-3211, 3214-3215, 3218-3219, 3222-3223, 3226-3227, 3230-3231, 3234-3235, 3238-3239, 3242-3243, 3246-3247, 3250-3251, 3254-3255, 3258-3259, 3262-3263, 3266-3267, 3270-3271, 3274-3275, 3278-3279, 3282-3283, 3286-3287, 3290-3291, 3294-3295, 3298-3299, 3302-3303, 3306-3307, 3310-3311, 3314-3315, 3318-3319, 3322-3323, 3326-3327, 3330-3331, 3334-3335, 3338-3339, 3342-3343, 3346-3347, 3350-3351, 3354-3355, 3358-3359, 3362-3363, 3366-3367, 3370-3371, 3374-3375, 3378-3379, 3382-3383, 3386-3387, 3390-3391, 3394-3395, 3398-3399, 3402-3403, 3406-3407, 3410-3411, 3414-3415, 3418-3419, 3422-3423, 3426-3427, 3430-3431, 3434-3435, 3438-3439, 3442-3443, 3446-3447, 3450-3451, 3454-3455, 3458-3459, 3462-3463, 3466-3467, 3470-3471, 3474-3475, 3478-3479, 3482-3483, 3486-3487, 3490-3491, 3494-3495, 3498-3499, 3502-3503, 3506-3507, 3510-3511, 3514-3515, 3518-3519, 3522-3523, 3526-3527, 3530-3531, 3534-3535, 3538-3539, 3542-3543, 3546-3547, 3550-3551, 3554-3555, 3558-3559, 3562-3563, 3566-3567, 3570-3571, 3574-3575, 3578-3579, 3582-3583, 3586-3587, 3590-3591, 3594-3595, 3598-3599, 3602-3603, 3606-3607, 3610-3611, 3614-3615, 3618-3619, 3622-3623, 3626-3627, 3630-3631, 3634-3635, 3638-3639, 3642-3643, 3646-3647, 3650-3651, 3654-3655, 3658-3659, 3662-3663, 3666-3667, 3670-3671, 3674-3675, 3678-3679, 3682-3683, 3686-3687, 3690-3691, 3694-3695, 3698-3699, 3702-3703, 3706-3707, 3710-3711, 3714-3715, 3718-3719, 3722-3723, 3726-3727, 3730-3731, 3734-3735, 3738-3739, 3742-3743, 3746-3747, 3750-3751, 3754-3755, 3758-3759, 3762-3763, 3766-3767, 3770-3771, 3774-3775, 3778-3779, 3782-3783, 3786-3787, 3790-3791, 3794-3795, 3798-3799, 3802-3803, 3806-3807, 3810-3811, 3814-3815, 3818-3819, 3822-3823, 3826-3827, 3830-3831, 3834-3835, 3838-3839, 3842-3843, 3846-3847, 3850-3851, 3854-3855, 3858-3859, 3862-3863, 3866-3867, 3870-3871, 3874-3875, 3878-3879, 3882-3883, 3886-3887, 3890-3891, 3894-3895, 3898-3899, 3902-3903, 3906-3907, 3910-3911, 3914-3915, 3918-3919, 3922-3923, 3926-3927, 3930-3931, 3934-3935, 3938-3939, 3942-3943, 3946-3947, 3950-3951, 3954-3955, 3958-3959, 3962-3963, 3966-3967, 3970-3971, 3974-3975, 3978-3979, 3982-3983, 3986-3987, 3990-3991, 3994-3995, 3998-3999, 4002-4003, 4006-4007, 4010-4011, 4014-4015, 4018-4019, 4022-4023, 4026-4027, 4030-4031, 4034-4035, 4038-4039, 4042-4043, 4046-4047, 4050-4051, 4054-4055, 4058-4059, 4062-4063, 4066-4067, 4070-4071, 4074-4075, 4078-4079, 4082-4083, 4086-4087, 4090-4091, 4094-4095, 4098-4099, 4102-4103, 4106-4107, 4110-4111, 4114-4115, 4118-4119, 4122-4123, 4126-4127, 4130-4131, 4134-4135, 4138-4139, 4142-4143, 4146-4147, 4150-4151, 4154-4155, 4158-4159, 4162-4163, 4166-4167, 4170-4171, 4174-4175, 4178-4179, 4182-4183, 4186-4187, 4190-4191, 41